

**CONTESTAREA ÎNCHEIERII DE RESPINGERE A CERERII
DE RIDICARE A EXCEPȚIEI DE NECONSTITUȚIONALITATE:
ATITUDINEA CURȚII CONSTITUȚIONALE**

Serghei ȚURCAN

Doctor în drept, conferențiar universitar, Universitatea Liberă Internațională din Molodova,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: sergheiturcan@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0002-1786-9197>

Iulian RUSANOVSKI

Doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Molodova,
Chișinău, Republica Moldova
email: rusanovschi_iulian@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0002-6066-1762>

Inițial, prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 s-a stabilit că excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu. Concomitent, Curtea Constituțională a observat că, încheierea instanței de judecată prin care se respinge ridicarea excepției de neconstituționalitate nu era susceptibilă de recurs, fapt ce leza principiul celerității procesului. În consecință, Curtea a fost de părere că părțile trebuie să aibă posibilitatea procesuală de a contesta separat cu recurs încheierea judecătorului de respingere a cererii de ridicare a excepției. Este interesant faptul că pe parcursul ultimilor 5 ani Curtea Constituțională și-a abandonat propria viziune asupra instituirii căii de atac recursul împotriva unor încheieri de respingere a cererilor de ridicare a excepției de neconstituționalitate. Folosind practice aceleași argumente ca în Hotărârea din 09.02.2016, ulterior Curtea Constituțională a considerat că art. 7) alin. 3²) din CPP este adoptat prin Legea nr. 99/2020 în spiritul Constituției, iar părțile în proces pot contesta poziția/încheierea instanței de fond prin care s-a respins cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, odată cu fondul cauzei.

***Cuvinte-cheie:** lege, Constituție, cale de atac, excepție de neconstituționalitate, încheiere, instanță de judecată, măsură preventivă.*

**CONTESTING THE CONCLUSION OF THE REJECTION OF THE APPLICATION FOR LIFTING THE
EXCEPTION OF UNCONSTITUTIONALITY: THE ATTITUDE OF THE CONSTITUTIONAL COURT**

Initially, by the Decision of the Constitutional Court no. 2 of 09.02.2016, it was established that the exception of unconstitutionality may be raised before the court by any of the parties or its representative, as well as by the court ex officio. At the same time, the Constitutional Court observed that the conclusion of the court rejecting the objection of unconstitutionality was not subject to appeal, which violated the principle of the speed of trial. Consequently, the Court thought that the parties should have the opportunity to appeal separately the decision of the judge rejecting the request to lift the exception. Interestingly during the last 5 years, the Constitutional Court has abandoned its vision on the establishment

of the appeal, the appeal against some decisions rejecting the requests to lift the exception of unconstitutionality. Using practically the same arguments as in the Judgment of 09.02.2016, the Constitutional Court subsequently considered that art. 7) para. 32) of the CPC is adopted by Law no. 99/2020 in the spirit of the Constitution, and the parties in the process may challenge the position, the conclusion of the court of the first instance by which the request regarding the lifting of the exception of unconstitutionality was rejected, together with the merits of the case.

Keywords: law, Constitution, appeal, exception of unconstitutionality, conclusion, court, precautionary measure.

CONTESTATION DE LA CONCLUSION DU REJET DE LA DEMANDE DE LEVÉE DE L'EXCEPTION D'INCONSTITUTIONNALITÉ: L'ATTITUDE DE LA COUR CONSTITUTIONNELLE

Initialement, par la décision de la Cour constitutionnelle nr 2 du 09.02.2016, il a été établi que l'exception d'inconstitutionnalité peut être soulevée devant la cour par l'une des parties ou son représentant, ainsi que par la cour d'office. Dans le même temps, la Cour constitutionnelle a observé que la conclusion du tribunal de première instance rejetant la levée de l'exception d'inconstitutionnalité n'était pas susceptible de recours, ce qui portait atteinte au principe de célérité de la procédure. Par conséquent, la cour a estimé que les parties devraient avoir la possibilité procédurale de contester séparément avec appel la conclusion du juge rejetant la demande de levée de l'exception. Il est intéressant de noter qu'au cours des 5 dernières années, la Cour constitutionnelle a abandonné sa propre vision sur l'établissement du recours contre certaines conclusions rejetant les demandes de levée de l'exception d'inconstitutionnalité. En utilisant pratiquement les mêmes arguments que dans l'arrêt du 09.02.2016, la Cour constitutionnelle a par la suite estimé que l'art. 7) par. 32) du CPP est adopté par la loi nr 99/2020 dans l'esprit de la Constitution, et les parties au processus peuvent contester la position/conclusion du tribunal de première instance par laquelle la demande de levée de l'exception d'inconstitutionnalité a été rejetée, ainsi que le fond de l'affaire

Mots-clés: loi, Constitution, appel, exception d'inconstitutionnalité, tribunal, mesure préventive.

ОПРОВЕРЖЕНИЕ РЕШЕНИЯ ОБ ОТКЛОНЕНИИ ЗАЯВЛЕНИЯ ОБ ИСКЛЮЧЕНИИ НЕКОНСТИТУЦИОННОСТИ: ПОЗИЦИЯ КОНСТИТУЦИОННОГО СУДА

Первоначально Постановлением Конституционного суда №. 2 от 09.02.2016 установлено, что заявление о неконституционности может быть заявлено в суде любой из сторон или ее представителем, а также судом первой инстанции. В то же время, Конституционный Суд отметил, что вывод суда об отклонении возражения о неконституционности обжалованию не подлежит, что нарушает принцип быстроты судебного разбирательства. Следовательно, Суд счел, что стороны должны иметь процессуальную возможность отдельно обжаловать апелляцию на решение судьи об отклонении ходатайства об отмене исключения. Интересно, что в течение последних 5 лет Конституционный суд отказался от собственного видения установления обжалования некоторых решений, отклоняющих ходатайства о вынесении исключения о неконституционности. Приводя практически те же доводы, что и в Постановлении от 09.02.2016, впоследствии Конституционный Суд счел, что ст. 7) абз. 32) ГПК принята Законом №. 99/2020 в духе Конституции, а стороны в процессе могут оспорить позицию/закключение суда первой инстанции, которым было отклонено ходатайство об отмене исключения о неконституционности, вместе с существом дела.

Ключевые слова: закон, Конституция, обращение, исключение неконституционности, заключение, суд, мера пресечения.

Introducere

Dreptul Curții Constituționale de a examina constituționalitatea legilor se întemeiază pe respectul

datorat Constituției de cele trei puteri în stat. Acestea sunt obligate să respecte Constituția „cu sfințenie și să nu încalce textul și spiritul pactului fundamen-

tal al statului” [1]. Din punct de vedere al dreptului constituțional, prioritatea normelor constituționale „față de orice alte reglementări legislative existente în stat, ca și ascendența morală, politică și juridică a principiilor constituționale, implică asigurarea controlului constituțional al legilor și organizarea acestuia pe o bază eficientă” [2]. Justiția constituțională reprezintă ansamblul instituțiilor și tehnicilor prin intermediul cărora este asigurată supremația Constituției [3]. Curtea Constituțională este văzută ca un generator al ideologiei constituționale, creator al unei noi culturi constituționale. Excepția de neconstituționalitate reprezintă un „mijloc procedural pentru realizarea accesului cetățeanului, ca titular al drepturilor și libertăților sale fundamentale, la controlul constituționalității legilor, iar soluționarea acesteia constituie unicul aspect propriu-zis judiciar în competența Curții Constituționale a R. Moldova” [4]. Soluționarea unui litigiu de judecată nu poate implica aplicarea unui drept cu ajutorul unor norme neconstituționale.

Orice instanță de judecată competentă să soluționeze un litigiu, în situația unei incertitudini cu privire la constituționalitatea unei norme de drept, deține atât puterea, cât și obligația de a sesiza Curtea Constituțională. Concomitent, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituție: „*sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii/completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, curților de apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza*” [5].

La 28.02.2018 în privința lui *I. R.* a fost aplicată măsura preventivă – obligarea de a nu părăsi țara – iar la 28 martie 2018 această măsură a fost prelungită prin ordonanța procurorului *M. I.* pe un termen de 30 de zile și anume până la data de 27 aprilie 2018 (zi de vineri). Abia la 02 mai 2018, la o distanță de 5 zile după expirarea măsurii preventive, procurorul a prelungit măsura prin emiterea unei ordonanțe an-

tedată și anume – cu 27.04.2018 – deși i-a adus-o la cunoștință învinutului sub semnătură abia la 02.05.2018.

Respectiv, timp de 5 zile *I. R.* nu a cunoscut despre faptul că în privința lui a fost prelungită măsura preventivă, deoarece nu a fost înștiințat de organul de urmărire penală în privința intenției acuzatorului de stat privitor la prelungirea măsurii. Mai mult ca atât, ordonanța din 27.04.2018 urma a fi adusă la cunoștința lui *I. R.* până la expirarea măsurii preventive anterioare, asigurându-i acestuia dreptul constituțional de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle sale. Ulterior, procurorul a respins cererea lui *I. R.* cu privire la permisiunea de a părăsi teritoriul Rep. Moldova în perioada 14-18 mai 2018 și 05-08 iunie 2018, cu scopul de a se deplasa în Franța la două conferințe internaționale.

Examinând conținutul art. 178 CPP [6], am constatat că acesta contravine prevederilor Constituției R. Moldova din cauza faptului că nu reglementează prin omisiune, termenul în interiorul căruia bănuțului/învinutului urmează ai fi adusă la cunoștință ordonanța de prelungire a măsurii preventive *obligăția de a nu părăsi țara*.

Plângerea împotriva ordonanței de prelungire a măsurii preventive din 02 mai 2018 a fost depusă în instanța de judecată, iar pentru examinarea ei, a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, pentru a verifica dacă articolul 178 CPP corespunde cu art. 4, 7, 8, 16, 21, 23, 25, 27 din Constituția R. Moldova.

Prin încheierea din 22.05.2019, Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani a respins cererea mea prin care a fost solicitată ridicarea excepției de neconstituționalitate pentru verificarea constituționalității articolului 178 alin. 3) Cod de Procedură Penală, sub motivul că *ridicarea excepției nu este actuală* în pofida faptului că judecătorul ordinar nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau conformității normelor procesuale cu textul Constituției.

La data de 27.05.2019 această încheiere a fost contestată cu recurs, cerere depusă sub numărul 6426/2, fără ca normele procesual penale să reglementeze în mod expres posibilitatea recurării unor astfel de încheieri și în condițiile în care la subsolul încheierii, instanța de judecată menționase expres faptul că: *această încheiere poate fi contestată cu recurs...*

Este de precizat faptul că, instanțele de judecată își încalcă de multe ori rolul de filtru și resping cererile de sesizare a Curții Constituționale pentru alte cauze decât cele prevăzute de *Regulamentul privind procedura de examinare a sesizărilor depuse la Curtea Constituțională*. În consecință, în lipsa recunoașterii recursului împotriva încheierii de respingere a ridicării excepției de neconstituționalitate, se ajunge la încălcarea art. 119 din Constituție și a art. 13 din CEDO. Iată de ce, în urma adoptării Hotărârii nr. 2 din 09.02.2016, Curtea Constituțională a R.M. a înaintat o adresă Parlamentului prin care solicita acestuia operarea unor modificări în codurile de procedură civilă și penale pentru a se reglementată procedura de contestare a acestei încheieri după cum urmează: „... ținând cont de raționamentele enunțate în hotărâre, normele procesuale civile și penale urmează să cuprindă următoarele reglementări:

La ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale judecătorul nu poate să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate. Acesta urmează să verifice și să indice doar dacă:

1) *obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;*

2) *excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia (în cazul în care nu este ridicată de către instanța de judecată din oficiu);*

3) *prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;*

4) *nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.*

Încheierea de refuz a ridicării excepției de neconstituționalitate poate fi contestată separat cu recurs” [7].

Revenind la speța noastră, subliniez că aceste cerințe au fost întrunite în momentul depunerii cererii cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, însă instanța de fond eronat a respins solicitarea privind ridicarea excepției, bazându-se pe unele argumente arbitrare și ilegale.

Prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 s-a stabilit că „excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată (instanța de fond, curtea de apel, Curtea Supremă de Justiție) de către oricare dintre părți sau reprezentantul acesteia, precum și de către instanța de judecată din oficiu” [8]. Încheierea instanței de judecată prin care se ridică excepția de neconstituționalitate nu este susceptibilă de recurs. Concomitent, Curtea Constituțională a observat că, încheierea instanței de judecată prin care se respinge ridicarea excepției de neconstituționalitate nu era susceptibilă de recurs, fapt ce lezează principiul celerității procesului. În consecință, Curtea a fost de părere că: „părțile trebuie să aibă posibilitatea procesuală de a contesta separat cu recurs încheierea judecătorului ordinar de respingere a cererii de ridicare a excepției” [9].

În urma adoptării Hotărârii nr. 2 din 09.02.2016, Curtea Constituțională a expediat Parlamentului R. Moldova o adresă prin care sesiza necesitatea operării unor modificări în codurile de procedură civilă și penală, după cum urmează: „*la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale judecătorul nu poate să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate. Acesta urmează să verifice și să indice doar dacă:*

1) *obiectul excepției intră în categoria acte-*

lor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

2) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia (în cazul în care nu este ridicată de către instanța de judecată din oficiu);

3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

4) nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

Încheierea de refuz a ridicării excepției de neconstituționalitate poate fi contestată separat cu recurs.”

La data de 03.10.2020 Codul de Procedură Penală articolul 7 a fost completat cu alin. 3² care stipulează că: „*ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune prin încheiere care nu se supune niciuneii căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă.*”

Legea nr. 99 din 11.06.2020 prin care s-a modificat acest articol din Codul de Procedură Penală, contrar cerințelor Curții Constituționale din 09.02.2016, nu conține nici un argument sau motiv pentru care s-a renunțat la reglementarea recursului împotriva încheierilor de respingere a cererilor de ridicare a excepției de neconstituționalitate. Legislatorul a desconsiderat poziția și rațiunile Curții Constituționale înserate în Hotărârea nr. 2 din 09.02.2016 și a prevăzut în Legea nr. 99 din 11.06.2020 de modificare a Codului de Procedură Penală faptul că „*ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune prin încheiere care nu se supune niciuneii căi de atac.*” Deși obiectul acestei legi, conform avizului Direcției Generale Juridică a Parlamentului, îl reprezenta executarea Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, ea elimină recursul împotriva încheierilor de respingere a cererilor de ridicare a excepției de neconstituționalitate, contrar punctului

88 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2/2016 și a Adresei nr. PCC-01/55b din 09.02.2016 înaintate Parlamentului de către Curtea Constituțională în vederea reglementării procedurii de ridicare a excepției de neconstituționalitate, unde se menționa expres că „*încheierea de refuz a ridicării excepției de neconstituționalitate poate fi contestată separat cu recurs.*”

Este surprinzător și faptul că, nici un aviz și nici un raport prezentat asupra proiectului de Lege nr. 131/2020 (adoptat ulterior ca Legea nr. 99/2020) nu sesizează această disconcordanță gravă între textul pct. 88 din Hotărârea CC nr. 2/2016, Adresa nr. PCC-01/55b din 09.02.2016 și redacția finală a Legii nr. 99/2020 prin care s-a completat Codul de Procedură Penală cu reglementarea care prevede că „*încheierea de refuz a ridicării excepției de neconstituționalitate poate fi contestată separat cu recurs*” [10].

În speță, încheierea contestată a fost emisă la 22.05.2019 sub auspiciile Hotărârii Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016, care permitea și susținea recurarea unor astfel de încheieri, însă recursul împotriva încheierii din 22.05.2019, înaintat spre examinare Curții de Apel Chișinău, a fost examinării după ce în Codul de Procedură Penală a fost inclus art. 7, alin. 3² care obstrucționează dreptul la un remediu efectiv împotriva abuzurilor instanței de fond prin care se resping cererile de ridicare a excepției de neconstituționalitate. Respectiv, în condițiile în care art. 3 din CPP prevede că: „*în desfășurarea procesului penal se aplică legea care este în vigoare în timpul urmării penale sau al judecării cauzei în instanța judecătorească*”, era de la sine înțeles că acest recurs nu va putea fi examinat de către Curtea de Apel deoarece legea procesuală nu l-a instituit ca atare.

Chemarea justiției este de a da legii, în aplicarea ei, un sens constituțional, iar Curtea Constituțională și-a exprimat poziția în favoarea instituirii căii de atac recursul la 09.02.2016, împotriva încheierilor

instanțelor de judecată prin care s-au respins cererile de ridicare a excepției de neconstituționalitate, viziune distorsionată de către puterea legislativă prin modificările ulterioare aduse codurilor de procedură.

La 20 decembrie 2021, în vederea examinării cererii de recurs depuse împotriva încheierii din 22.05.2019, a fost ridicată excepția neconstituționalitate a articolului 7 alin. (3²) din Codul de Procedură Penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003 [11], care stabilește că „*ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac*” și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, dezbaterile judiciare se suspendă.

Excepția de neconstituționalitate este un mijloc de apărare împotriva unei norme neconstituționale, iar respingerea ridicării acestei excepții prin încheiere, din alte motive decât cele stabilite de lege, poate leza grav dreptul împricinatului la apărare și inclusiv accesul liber la justiție.

În cauza *Ivanciuc v. Romania* (decizia nr.18624/03), fiind invocat refuzul instanței de judecată de a sesiza Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate, Curtea Europeană a menționat: „*este conform funcționării unui asemenea mecanism faptul că judecătorul verifică dacă poate sau trebuie să depună o cerere preliminară, asigurându-se că aceasta trebuie să fie rezolvată pentru a permite să se soluționeze litigiul pe care este chemat să-l cunoască*” [12].

De asemenea, nu este exclus ca, în unele circumstanțe, refuzul exprimat de o instanță națională, chemată să se pronunțe în ultimă instanță, ar putea aduce atingere principiului echității procedurii, așa cum este enunțat la articolul 6 § 1 al Convenției, în special atunci când un asemenea refuz este atins de arbitrar (Coëme și alții v. Belgia, nr. 32492/96, 32547/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 și 33210/96, § 114,

CEDO 2000-VII și Wynen v. Belgia, nr. 32576/96, § 41, CEDO 2002-VIII).

Iată de ce, în Hotărârea nr. 2 din 09.02.2016 *Curtea Constituțională* a stabilit la punctul 88 că: „*în vederea asigurării celerității procesului, părțile trebuie să aibă posibilitatea procesuală de a contesta separat cu recurs încheierea judecătorului ordinar de respingere a cererii de ridicare a excepției.*” În cauza *CtEDO Xero Flor x Polsce versus Polonia* [13], Curtea Europeană a constatat o încălcare a art. 6 par. 1 din Convenție, pentru că tribunalele naționale nu au furnizat suficiente motive pentru a justifica refuzul de a sesiza Curtea Constituțională. Pe aceste rațiuni și argumente și-a bazat Curtea Constituțională și Hotărârea nr. 2 din 09.02.2016 prin care a oferit împricinatilor accesul la ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate și a solicitat Parlamentului reglementarea și instituirea recursului împotriva încheierilor instanțelor de judecată care resping astfel de cereri înaintate de părțile în proces.

Prin ignorarea excepției de neconstituționalitate și rezolvarea litigiului fără soluționarea prealabilă a excepției de către instanța de contencios constituțional, judecătorul ordinar ar dobândi prerogative improprii instanței judecătorești. Orice instanță de judecată chemată să soluționeze un litigiu, în ipoteza unei îndoieli cu privire la constituționalitatea unei dispoziții, are atât puterea, cât și obligația să se adreseze Curții Constituționale. Desconsiderarea acestei obligații și refuzul de sesizare a Curții Constituționale limitează persoanele cointeresate în dreptul de acces la justiție cu consecințe grave și definitive pentru împricinat. *Considerăm că eliminarea controlului judiciar asupra hotărârii pronunțate în procesele penale și/sau civile, aduce atingere principiului constituțional privind accesul la justiție și dreptului la apărare, după cum este reglementat în art. 20 și 26 din Constituție, golind de conținut dispozițiile art. 119 din Constituție.* Semnificația

sintagmei *în condițiile legii* cuprinsă în dispozițiile art. 119 din Constituție, considerăm că se referă la condițiile procedurale de exercitare a căilor de atac și nu are în vedere imposibilitatea exercitării oricărei căi de atac împotriva hotărârilor judecătorești prin care se soluționează fondul cauzei. În caz contrar, există pericolul ca împricinații să piardă orice respect față de normele de drept.

Articolul 20 din Constituție prevede clar că „*orică persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nici o lege nu poate îngriji accesul la justiție*” [14].

În pofida tuturor argumentelor, Curtea Constituțională a declarat inadmisibilă sesizarea cu privire la verificarea neconstituționalității art. 7³ din CPP și a pronunțat la 24.03.2022 Decizia de inadmisibilitate nr. 38 prin care a declarat inadmisibilă sesizarea nr. 280g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 7 alin. (3²) din Codul de Procedură Penală (recursul formulat împotriva încheierii prin care se respinge ridicarea excepției de neconstituționalitate). Astfel, pe de o parte Curtea a reținut că, „în cazul în care dreptul național stabilește un mecanism de trimitere preliminară, refuzul unei instanțe naționale de a admite o cerere pentru o astfel de sesizare poate, în anumite circumstanțe, să încalce caracterul echitabil al procedurilor. Concluzia este valabilă pentru cazul în care refuzul se dovedește a fi arbitrar, adică atunci când se refuză trimiterea preliminară în timp ce legea nu prevede nicio excepție care ar justifica refuzul, atunci când refuzul se bazează pe alte motive decât cele care sunt prevăzute de lege și atunci când refuzul nu este motivat în modul corespunzător (a se vedea Ullens de Schooten și Rezabek v. Belgia, 20 septembrie 2011, § 59). Spre exemplu, în cauza Xero Flor w Polsce sp. z o.o. v. Polonia, 7 mai 2021, § 173, Curtea Europeană a constatat

o încălcare a articolului 6 § 1 din Convenție pentru că tribunalele naționale nu au furnizat suficiente motive pentru a justifica refuzul de a sesiza Curtea Constituțională.”

De cealaltă parte, Curtea Constituțională a reținut că: „*prevederile Codului de procedură penală nu împiedică persoanele interesate să invoce dezacordul referitor la refuzul de a admite ridicarea excepției de neconstituționalitate în apel sau, după caz, în recurs. În același timp, Curtea a menționat că persoanele interesate dețin dreptul să ridice aceeași excepție de neconstituționalitate din nou, în căile de atac formulate împotriva fondului cauzei.*”

Un alt argument pe care și-a întemeiat Curtea Constituțională Decizia de inadmisibilitate nr. 38 din 24.03.2022 constă în faptul că „*argumentele autorului excepției care se referă la pretinsa încălcare a articolelor 20 și 26 din Constituție sunt repetate și nu justifică reconsiderarea jurisprudenței Curții.*”

Considerăm că acest argument nu este dublat de împrejurări reale deoarece prin decizia de inadmisibilitate nr. 85 din 08 iunie 2021, prin care a stabilit că art. 7³ din CPP, (care prevede că *încheierea instanței de judecată prin care se refuză ridicarea excepției este definitivă*) nu contravine art. 20 din Constituție care garantează dreptul la un proces echitabil, în condițiile în care excepția de neconstituționalitate ar putea fi ridicată în mod repetat odată cu contestarea fondului cauzei în ordine de apel sau recurs, Curtea verificase constituționalitatea acestei norme doar prin prisma dreptului la un proces echitabil. Totuși, în sesizarea nr. 280g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 7 alin. (3²) din Codul de Procedură Penală se solicita verificarea constituționalității acestei norme în raport cu prevederile art. 20, 26 și 119 din Constituție (dreptul la apărare și accesul liber la justiție).

Schimbarea jurisprudenței Curții Constituționale se datorează tendinței de evitare a unor proceduri care ar putea oferi împricinaților posibilita-

tea tergiversării examinării cauzelor aflate pe rolul instanțelor de judecată. Totuși, această viziune a Curții Constituționale este destul de riscantă și chiar regretabilă, deoarece încurajează adoptarea unor încheieri arbitrare de respingere a cererilor privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, încheieri ce nu pot fi supuse niciunei căi de atac decât odată cu fondul cauzei.

De asemenea, aceste situații pot crea precedente periculoase prin care Republica Moldova să fie obligată la plata daunelor interese. Spre exemplu, dacă instanța de fond nu ar fi admis cererea de ridicarea a excepției de neconstituționalitate a prevederilor articolului 287 alin. (1) din Codul penal (care a determinat Curtea să adopte Hotărârea nr. 25 din 12.08.2021 de declarare a neconstituționalității cuvântului „grosolan” și textul „cinism sau” din articolul 287 alin. (1) din Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002) [15], inculpatul putea fi condamnat în mod ilegal în temeiul unei norme penale vădit neconstituționale, deoarece o eventuală încheiere de respingere a cererii de ridicare a excepției de neconstituționalitate nu poate fi contestată cu recurs. În absența acestei căi de atac, inculpatul și-ar fi putut apăra drepturile sale constituționale abia odată cu atacarea hotărârii prin care instanța ar fi tranșat fondul cauzei, în speranța că abia în fața instanței de apel ar fi putut solicita în mod repetat ridicarea excepției de neconstituționalitate, sau poate în fața Curții Supreme de Justiție. Aici însă, trebuie luată în considerație posibilitatea ca statul să compenseze financiar prejudiciile eventuale aduse inculpatului în urma condamnării sale ilegale și executarea unei pedepse privative de libertate până la data la care ar fi avut posibilitatea ridicării excepției de neconstituționalitate prin intermediul instanței de apel și/sau cea de recurs.

Luând în considerație prevederile articolului 119 din Constituție prin care se reglementează că: „*îm-*

potriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac, în condițiile legii” suntem de părere că semnificația sintagmei „*în condițiile legii*” se referă la condițiile procedurale de exercitare a căilor de atac și nu are în vedere imposibilitatea exercitării oricărei căi de atac împotriva hotărârilor și încheierilor judecătorești. Dacă și Curtea Constituțională ar rata această reglementare fundamentală ca atare, atunci orice arbitrar al instanțelor de judecată sau ale legiuitorului național ar fi excluse ca fiind contrare cu spiritul articolului 119 din Constituție.

Concluzii

Rezumând asupra constatărilor desprinse în rândurile de mai sus, observăm că practica recentă a Curții Constituționale față de posibilitatea recurării încheierilor de respingere a cererilor privind ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate s-a modificat în direcția obstrucționării posibilității recurării unor astfel de încheieri. Considerăm că ultimele Decizii de inadmisibilitate pronunțate de Curte pe marginea constituționalității art. 7) alin. 3²) CPP nu au fost adoptate în spiritul art. 119 din Constituție, iar sintagma *în condițiile legii* se referă la condițiile procedurale de exercitare a căilor de atac și nu are în vedere imposibilitatea exercitării oricărei căi de atac împotriva hotărârilor judecătorești prin care se soluționează fondul cauzei sau unele cereri care sunt menite să asigure participanților la proces dreptul constituțional de acces la justiție.

În cazul în care nu se va identifica o soluție prin care să se instituie expres recursul împotriva încheierilor de respingere arbitrară a cererilor privind ridicarea excepțiilor de neconstituționalitate, R. Moldova este pusă în fața riscului iminent de condamnare la plata daunelor interese față de persoanele care au de suferit în urma condamnării în baza unor materiale și procesual penale neconstituționale.

Referințe bibliografice

1. RARINCESCU, C., ș.a. *Pandectele Săptămânale*. București: Universul, 1939. 145 p.
2. ARSENI A. *Interdependența dintre jurisdicția constituțională și justiția de drept comun în domeniul asigurării legalității*. În: Revista Națională de drept, 2014, nr. 3. 9 p.
3. SPĂNU, I., LUPU, C. *Esența și menirea justiției constituționale într-un stat de drept*, În: Legea și Viața, 2017, nr. 3. 15 p.
4. BUGA, L. *Controlul de constituționalitate prin intermediul excepției de neconstituționalitate ca mijloc de apărarea a drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova*. În: Jurnalul Juridic Național, 2017, nr. 6. 13 p.
5. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.94. Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78/140 din 29.03.2016.
6. Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova nr. 122 din 14.03.2003. Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 104-110 din 07.06.2003.

7. <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=adrese&docid=88> (accesat la 05.11.2021)
8. Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit.a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate). În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr. 55-58 din 11.03.2016.
9. Idem.
10. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122016&lang=ro (accesat la 06.12.2011)
11. https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_38_2022_280g_2021_rou.pdf (accesat la 06.12.2021)
12. <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Cauza-Ivanciuc-impotriva-Romaniei.pdf> (accesat la 07.01.2022)
13. <https://laweuro.com/?p=10161> (accesat la 07.01.2022)
14. <https://www.parlament.md/CadrulLegal/Constitution/tabid/151/language/ro-RO/Default.aspx> (accesat la 06.12.2021)
15. https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_25_2021_208g_2020_rou.pdf (accesat la 06.12.2021)